

Rondelen van de Drommedaris herenigd

Komend vanaf de Markerwaardijk op een zonnige dag kun je al van kilometers ver de Drommedaris van Enkhuizen zien staan. Er wordt momenteel volop gerestaureerd aan dit markante verdedigingwerk.

De Drommedaris, getooid in oranje, rood, wit en blauw wegens bezoek van koning en koningin in juni 2013

Projectgegevens:

- Opdrachtgever restauratie: Gemeente Enkhuizen
- Opdrachtgever interieur: Stichting Cultureel Centrum De Drommedaris
- Hoofdaannemer: Hillen & Roosen, Amsterdam
- Bouwbegeleiding: Stedelijk Beheer Bouwkunde
- Architect: Hans Kuiper Architectuur
- Carillon: Royal Eijsbouts Asten
- Lei- en loodwerk: De Ridder, Zwaag

‘Het oorspronkelijk lage verdedigingswerk uit 1540 bestaat uit twee rondelen. Bij de latere opbouw van twee etages op deze rondelen is de fundering niet versterkt. Het grote rondel kon het extra gewicht wel dragen, maar het kleine niet. Er is hierdoor forse scheurvorming ontstaan. Dit gaat nu al een paar honderd jaar goed, maar een keer gaat het natuurlijk fout’. Nuchter vertellen Jan Schuijt en Piet Commandeur waarom het hoog tijd is voor een grondige restauratie. De projectleider en uitvoerder van Hillen & Roosen uit Amsterdam leiden vanaf januari 2013 de werkzaamheden, die in het voorjaar van 2014 zullen worden afgerond. Het funderingsherstel vormt een belangrijk onderdeel van dit project, want het kleine rondel moet nu alsnog worden gefundeerd zodat het niet verder wegzakt.

Moderniseringsslag Hoewel de Drommedaris al jaren in gebruik is als cultureel centrum was het toch hoognodig om een moderniseringslag te maken. Het interieur wordt ingrijpend aangepakt. In het grote rondel worden in de zalen op de eerste en tweede verdieping eigentijdse technische voorzieningen aangebracht. De verdiepingsvloeren in het grote rondel overspannen bijna 13 meter. De balklaag is in goede staat, maar niet sterk genoeg om grote groepen mensen te dragen. De vloeren worden aan de onderzijde versterkt door het plaatsen van stalen vakleggers. Zo blijven de oorspronkelijke balkenvloeren onaangetast en goed zichtbaar en kunnen er toch veel bezoekers in de zalen verblijven. Bovendien kunnen de stalen vakleggers gebruikt worden voor het ophangen van lampen, geluidsboxen, e.d. Ook worden brand- en ge-

luidswerende maatregelen getroffen, niet alleen om geluidsoverlast tussen de zalen en naar buiten te beperken, maar ook om ervoor te zorgen dat men in de zalen zo min mogelijk last heeft van het geluid van het carillon. Dit heeft van oudsher het doel om de scheepvaart in goede banen te leiden bij mistig weer; het volume is dus navenant. Het carillon is tijdelijk weggehaald tijdens de restauratie, maar zal straks weer volop klinken. Bijzonder is dat het carillon van de Drommedaris gelijktijdig met dat van de Zuidertoren van Enkhuizen wijjes kan spelen.

Toilet met gewelfplafond In het kleine rondel komen een trappenhuis en een lift, want het was niet meer verantwoord om grote groepen mensen door de smalle draaitrap te leiden. In de kelder komen de sanitaire voorzieningen. Ook hier worden een trap en een lift aangebracht. ‘In het verleden is de keldervloer opgehoogd met zand, omdat men duidelijk moeite had om de kelder droog te houden. Wij hebben de kelder uitgegraven tot de oorspronkelijke diepte en een betonnen bak aangebracht van 1.40 meter, waarin toiletgroepen worden geplaatst. Het gewelf blijft goed zichtbaar. Dit is wat we steeds proberen: het monument minimaal aanpassen, maar wel zodanig dat het gebruikt kan worden voor moderne doeleinden. Om het grondwater onder controle te houden, plaatsten we een drainagesysteem en een pomp’, aldus Jan Schuijt.

De bonte knaagkever Het grote rondel kreeg bij de ophoging met twee etages een spitse kap met een open koepeltonen. Voor de vakman is de restauratie van de 400 jaar oude

De beide rondelen bevatten kanongaten aangebracht in de richting van de haven. Zo konden de kanonnen de havens bestrijken.

De sleuf waar het valhek in werd opgehesen, wordt in ere hersteld. De nieuwe toegangspoort, een creatief vormgegeven glazen pui met daarin spijlen en speerpunten, zal hierin worden opgehesen als het cultureel centrum is geopend.

Gat in het metselwerk dat is gemaakt om met een moderne stalen constructie de vloerbalken te ondersteunen. De stalen varleggers worden tevens gebruikt voor de technische voorzieningen, zoals licht en geluid in de zaal.

Uitvoerder Piet Commandeur toont de enorme scheur tussen de beide rondelen. Funderingsherstel is nodig om het wijkende kleine rondel weer recht te zetten.

Restauratietimmerman Jan Pieter Teerhuis inspecteert de eikenhouten kap op houtrot en aantasting door insecten.

De Drommedaris in Enkhuizen, ook wel Zuiderpoort genoemd, is in 1540 gebouwd ter verdediging van de haventoeegangen. De geschutskelder en de ruimte op de begane grond vormen het oorspronkelijke bouwwerk. De torens zijn vervolgens na de 80-jarige oorlog in 1649-1659 opgetrokken tot de huidige hoogte. In de 18e eeuw is de poort door zijn typische vorm bekend geworden als de Drommedaris. Na 1659 is het verdedigingswerk in gebruik geweest als wachtkazerne, gevangenis, accijnskantoor, spinnerij-weverij en telegraafkantoor. Restauraties vonden plaats in 1914-1915, 1956-1958, 1963 en 1973. Vanaf 1958 is het gebouw in gebruik als cultureel centrum. Het carillon dateert van 1677 en is vervaardigd door Pieter Hemony. Het is gerestaureerd in 1973 en 1982-1983 en bestaat momenteel uit 38 klokken. (bron: ANWB)

kapconstructie een geweldige klus. Piet Commandeur vertelt dat de oude eikenhouten kap is aangetast door de bonte knaagkever. De onderslagbalk, die de hele toren draagt, moet grotendeels vervangen worden. De overige balken zijn voor ongeveer 50% aangetast. Hier zal, naast traditionele vervanging, ook gepolymeerd worden; dat wil zeggen dat vooral de balkkoppen door een epoxy-mengsel worden vervangen.

Het lei- en loodwerk op de toren is in slechte staat en zal in zijn geheel vernieuwd worden. Een groot deel van het oude leiwerk is inmiddels ontmanteld. Het is duidelijk zichtbaar dat

het onderliggende hout is gaan broeien en rotten. De timmerlieden inventariseren momenteel welke delen nog behouden kunnen worden.

Jan Schuijt heeft vooral schik in de dodencel en het valhek. De dodencel, met een prachtig uitzicht op de oude haven, is in ere hersteld. Gelukkig worden hier geen gevangenen meer opgeborgen, het wordt een keuken. Ook het valhek komt terug, zij het in een hypermoderne variant. In de sleuf, waar het valhek werd opgehesen, komt een nieuwe toegangspoort; een creatief vormgegeven glazen pui met daarin spijlen en speerpunten. Hoewel de Drommedaris anno 2014 veel bezoekers hartelijk zal verwelkomen, behoudt het zo wel zijn uitstraling als robuust verdedigingswerk.

Dit is het 30ste artikel in een serie waarin leden van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven, vertellen over de bijzondere facetten van hun werk.

**Vakgroep
Restauratie**

Partners in restauratie,
onderhoud en herbestemming